

Indledning

Dette nummer af Retfærd indeholder en god blanding af overordnede teoretiske artikler og artikler, der tager fat på presserende (juridiske) problemer.

Vagn Greve og Annika Snare overvejer i deres artikel »Retssystemet vs. AIDS«, om det retlige system kan og bør bruges i bekæmpelse af sygdommen og/eller af reaktionerne, og om AIDS har vist nogle svagheder i systemet, som bør føre til ændringer. Hovedproblemet er ikke så meget en afvejning af individets (her den AIDS-syges) rettigheder ctr. samfundets sikkerhed. Derimod er den grundliggende synsvinkel i denne første juridiske artikel om AIDS, at sygdommen som samfundsproblem er *alles* problem og som sådan et problem, der ikke kan skydes til side med retlige tvangstiltag i forventning om en medicinsk løsning.

Rettens rolle diskuteres også i artiklen »Kritik af den kritikløse kritik«, hvor der sættes spørgsmålstejn ved den holdning, der kommer frem i både det ny norske sociallovforslag og en nylig udkommet svensk bog. I begge arbejder er synspunktet, at der er for meget socialstat (omklamring af klienter, umyndiggørelse, osv.) og for lidt retsstat. Forfatteren kritiserer kritikerne af socialstaten for dels at have et urealistisk forhold til, hvilke fremskridt man kan gøre ved hjælp af retten, dels for at have et urealistisk billede af retsstaten: f.eks. vil det norske sociallovforslag netop stadigvæk have tvangsindgreb over for klienter, og desuden har behandling af de sociale problemer i 1900-tallets retsstat næppe været bedre end nu. En sådan ufunderet kritik fører snarere til en cementering af de herskende forhold end til en ændring, påpeger *Kristian Andersen*.

I den næste artikel behandles det spørgsmål, om sanktioner imod Sydafrika er i modstrid med de forpligtelser, der følger af GATT-medlemskab. *Kari Joutsamo* anfører forskellige tolkningsmuligheder af GATT-traktaten, og argumenterer for, at sanktioner ikke medfører brud på traktaten. Artiklen er således et eksempel på kritisk jura i praksis: der åbnes op for juridiske muligheder i forbindelse med en situation, der kræver politisk handling.

Et andet konkret emne tages op af *Anne Kirsti Brække* i artiklen »Telekommunikasjon – også et spørgsmål om ytrings- og informationsfrihet«. Hendes udgangspunkt er, at den tekniske udvikling har forstyrret den retlige ro og orden på kommunikationsområdet, og at retten derfor må udvides på dette område for at leve op til sin funktion. Konkret foreslås det, at den grundlovssikrede ytringsfrihed udvides til en informationsfrihed.

I forlængelse af debatten om udviklingen fra retsstaten over socialstaten til vi-ved-ikke-hvad, tages det spørgsmål op, hvad det er for en frihed vi ønsker os. I artiklen »Frihed – et eventyr på vildspor« argumenteres der med, at friheden i traditionel forstand ikke har fulgt med tiden, men stadigvæk befinder sig i det 18. eller 19. århundredes retsstat, og derfor mere er en klods om benet end ledetråd for det kommende samfund. Når vi ønsker os et samfund med større frihed, må det klagøres, hvori denne større frihed skulle bestå. *Sten Schaumburg-Müllers* artikel er et bidrag til afklaringen og kan læses i forlængelse af Anne-Dorte Bruun Nielsens artikel i Retfærd nr. 33.

I den næste artikel »Från naturrätt til kritisk teori« giver *Lars D. Eriksson* en kritik af og en forklaring på, hvorfor den fremherskende retsopfattelse – retspositivismen – igennem sin vedholdende kritik af alt hvad der smager af naturen har kunnet udelukke den kritiske teori fra den salonfäbige videnskab. Ved at henvise retfärdighed til fölelsernes og irrationalitetens overdrev, har retspositivismen berövet os muligheden for en rationel retsvidenskab, der indeholder en – rationelt funderet – retfärdighed. Uden på nogen måde at vende tilbage til en naturretsopfattelse er det forfatterens opfattelse, at man med den absolutte afvisning af naturen har smidt barnet ud med badevandet, säledes at retsvidenskaben nu står tilbage som en tandlös, ufarlig olding.

Men den kritiske teori er naturligvis heller ikke ukritisabel. I forlängelse af den kvinderetlige debat päpeger *Birgitta Englander* i sin artikel »Det privata och det offentliga patriarkatet«, at selv nyere, kritisk teori udelader kvindesyndspunktet: När Habermas kritiserer kolonialiseringen af livsverdenen, sker det uden at forholde sig til, om mænd og kvinder kunne have forskellige interesser i denne kolonisering – eller i en evt. af-kolonialisering, og på samme måde er Teubners teori om den refleksive ret helt uden hold på, om hans og hendes interesser varetages lige godt i »det gode samfund«, der reguleres af den refleksive ret.

Jørgen Dalberg-Larsen anmelder bogen »Kvinnerett I og II«, der er redigeret af Tove Stang Dahl. Værket er udkommet i forbindelse med kvinderets tiårsjubileum på Oslo Universitet og kan siges at indeholde et bud på, hvor den (norske) kvinderet står i dag, både på det videnskabsteoretiske plan og på det mere konkrete. Anmelderen indgår i en dialog med bogen og dens synspunkter, og diskuterer bl.a. retsdogmatikbegrebet, retfärdighedsbegrundelse, »husmoren« som kvinderettens grundpille og forholdet til retssociologi. An-

melder den bemærker forsigtigt, at brugen af den abstrakte person »kvinde« næppe kan siges at være mere virkelighedsnær end når man inden for den traditionelle jura opererer med abstrakte retssubjekter, noget som kvinderetten med rette har kritiseret, for at tilsløre de reelle forskelle i samfundet.

I dette nummers sidste artikel behandler *Håkan Törnebohm* den praksisorienterede forskning, forstået som en videnskab, der sigter mod at løse praktiske problemer – f.eks. medicin og retsvidenskab i modsætning til humanvidenskaberne, der ikke på samme måde retter sig ind efter løsningen af konkrete opgaver. Forfatterens udgangspunkt er, at forskningen, eller videnskaben, påvirker det udforskede felt, og at det derfor er vigtigt at forstå denne påvirkning. I artiklen efterlyses der således en overordnet videnskab, der undersøger både forskningen og det udforskede område.

Dette nummer er redigeret af den danske redaktion.